EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 6. 6. 2025
COM(2025) 286 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Správa o pokroku týkajúca sa kapacít reakcie v rámci mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany

{SWD(2025) 146 final}

Obsah

1. Zhrnutie 2

Zoznam skratiek 4

2. Úvod 5

3. Odporúčania pre kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM 5

a) Odporúčania pre európske zoskupenie v oblasti civilnej ochrany (ECPP) 5

i) Odstraňovanie nedostatkov v oblasti kapacít 5

ii) Posilnenie koordinácie medzi členskými štátmi a zúčastnenými štátmi s cieľom aktívne sledovať kapacitné ciele 6

iii) Posilnenie adaptačných grantov 7

iv) Stimulovanie ponúk zoskupenia ECPP a nasadzovanie 8

b) Odporúčania pre systém rescEU 8

i) Viacúčelové kapacity a kapacity na rôzne použitie a špecializovaná podpora 8

ii) Proaktívne posilňovanie 9

iii) Doplnenie po nasadení 11

iv) Dočasné predbežné rozmiestnenie na účinné nasadenie 11

v) Zvýšenie účinnosti nasadenia rezerv zo systému rescEU 12

vi) Zjednodušenie mier spolufinancovania pre systém rescEU 12

vii) Zjednodušenie obstarávania 13

c) Širšie úvahy o rozvoji kapacít v oblasti reakcie 14

i) Prístup k rozvoju kapacít založený na výkonnosti 14

ii) Kapacity mechanizmu UCPM na doplnenie vnútroštátnych kapacít v celej Európe 14

iii) Zraniteľné skupiny 15

iv) Medziodvetvové situačné povedomie o centre ERCC 15

v) Zváženie scenárov konfliktu/vojny 16

vi) Partnerstvá súkromného sektora 16

vii) Darcovské centrá 17

viii) Vytváranie zásob 18

4. Záver 18

1. Zhrnutie

Táto správa o pokroku v oblasti kapacít predstavuje výhľadovú časť povinnosti podávať správy podľa článku 34 ods. 2 o kapacitách v oblasti reakcie mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany (UCPM), ako sa stanovuje v rozhodnutí č. 1313/2013/EÚ. Uvádza sa v nej rad odporúčaní na ďalšie zvýšenie účinnosti kapacít v oblasti reakcie mechanizmu UCPM. Tieto odporúčania vychádzajú z analýzy súčasného stavu kapacít v oblasti reakcie mechanizmu UCPM, ako sa uvádza v príslušnom pracovnom dokumente útvarov Komisie s názvom *Union Civil Protection Mechanism capacity development and gaps overview* (Prehľad rozvoja kapacít a nedostatkov mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany).

Stratégiou Únie v oblasti pripravenosti Európa smeruje k pripravenosti celej Únie vo všetkých príslušných sektoroch a u všetkých zainteresovaných strán. V rámci reakcie na zmeny v panoráme rizík a nebezpečenstiev môžu kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM konkrétne a operatívne prispieť k proaktívnejšiemu, lepšie koordinovanému a rozšírenému európskemu prístupu ku krízovému riadeniu.

Žiadosti o pomoc nie sú mechanizmu UCPM adresované len v prípade typických mimoriadnych udalostí v oblasti civilnej ochrany, ako sú lesné požiare, zemetrasenia a záplavy, ale čoraz častejšie aj v prípade zložitejších núdzových situácií, v ktorých sa často vzájomne ovplyvňujú viaceré nebezpečenstvá a zraniteľnosti, čo vedie k vzniku dlhotrvajúcich kríz. Aby si mechanizmus UCPM zachoval schopnosť podporovať členské štáty a zúčastnené štáty v čase núdze, musí naďalej rozvíjať svoje vnútorné štruktúry a procesy, ako aj spoluprácu s externými partnermi. Cieľom 15 kľúčových odporúčaní uvedených v tejto správe je usmerniť vývoj kapacít v oblasti reakcie mechanizmu UCPM so zameraním na rozvoj jej schopností čeliť vznikajúcim výzvam a posilniť jej úsilie v oblasti pripravenosti.

Odporúčania pre európske zoskupenie v oblasti civilnej ochrany (ECPP):

i) Pracovať na odstraňovaní nedostatkov kapacít zoskupenia ECPP identifikovaných v tejto správe (napr. v oblasti hasenia lesných požiarov, kapacít záchrannej zdravotnej služby, prípadov znečistenia morských, pobrežných a vnútrozemských vôd, mostov, výroby elektrickej energie a dopravy a logistiky).
ii) Posilniť koordináciu s členskými štátmi a zúčastnenými štátmi a medzi nimi pri dosahovaní cieľov v oblasti kapacít.
iii) Posilniť financovanie adaptačných grantov.
iv) Motivovať k registráciám do zoskupenia ECPP zvýšením financovania počas nasadenia.

Odporúčania pre systém rescEU:

i) Zamerať budúci rozvoj kapacít predovšetkým na viacúčelové kapacity a kapacity na rôzne použitie (napr. prístrešie, elektrinu, telekomunikácie, zdravotnú starostlivosť, dopravu a logistiku) a v prípade potreby na doplnkové špecializované podporné kapacity (napr. v oblastiach súvisiacich s CBRN alebo špecializované lekárske odborné znalosti pre konkrétne nebezpečenstvá).
ii) Umožniť predvídateľné posilnenie rozpočtu na doplnenie po nasadení a presadzovať proaktívnejší prístup k rozvoju kapacít.

iii) Zvýšiť účinnosť nasadenia systému rescEU prostredníctvom rýchlejších rozhodnutí o nasadení a možností predbežného umiestnenia.
iv) Zjednodušiť miery spolufinancovania pri nasadzovaní rezerv v systéme rescEU a zefektívniť proces obstarávania.

Širšie úvahy o rozvoji kapacít v oblasti reakcie:

i) Pokračovať v používaní cieľov založených na výkonnosti pre budúci rozvoj kapacít mechanizmu UCPM.
ii) Zvážiť lepšiu výmenu informácií o dostupnosti špecifických vnútroštátnych kapacít s cieľom zvýšiť celkovú efektívnosť mechanizmu UCPM.
iii) Zlepšiť pochopenie potrieb zraniteľných skupín počas núdzových operácií.
iv) Ďalej zlepšovať medzisektorové situačné povedomie o centre ERCC.
v) Pri ďalšom rozvoji kapacít zvážiť scenáre konfliktu/vojny.
vi) V prípade potreby rozšíriť partnerstvá so súkromným sektorom vrátane rozvoja darcovských centier do širšej kapacity mechanizmu UCPM.
vii) Zvážiť vytvorenie širšej škály rezerv na reakciu na núdzové situácie.

Celkovo bude reakcia mechanizmu UCPM musieť prekročiť rámec tradičných kapacít v oblasti reakcie na núdzové situácie a podporovať zainteresované strany z odvetvia, aby prispeli svojimi špecifickými odbornými znalosťami k pripravenosti v súlade so Stratégiou únie pripravenosti.

Zoznam skratiek

CBRN – chemický, biologický, rádiologický a jadrový

CEMS – služba riadenia mimoriadnych situácií programu Copernicus

COVID-19 – koronavírusové ochorenie, ktoré prepuklo v roku 2019

DRG – cieľ týkajúci sa odolnosti voči katastrofám

ECPP – európske zoskupenie v oblasti civilnej ochrany

ERCC – Koordinačné centrum pre reakcie na núdzové situácie

EÚ – Európska únia

GSS – globálny situačný systém

MEDEVAC – zdravotnícky odsun

VFR – viacročný finančný rámec

ČŠ – členské štáty

OOP – osobné ochranné prostriedky

ZŠ – zúčastnené štáty

ŽoP – žiadosť o pomoc

SWD – pracovný dokument útvarov Komisie

UCPM – mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany

2. Úvod

Podľa článku 34 ods. 2 rozhodnutia č. 1313/2013/EÚ o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany sa od Komisie vyžaduje, aby podala správu o pokroku dosiahnutom pri plnení cieľov týkajúcich sa odolnosti voči katastrofám, kapacitných cieľov a zostávajúcich nedostatkov v európskom zoskupení v oblasti civilnej ochrany (ďalej len ECPP alebo „zoskupenie“), pričom sa zohľadní vytvorenie rezerv v systéme rescEU. Mal by sa zahrnúť aj prehľad vývoja rozpočtu a nákladov v súvislosti s kapacitami v oblasti reakcie a posúdenie potreby ďalšieho vývoja kapacít na úrovni EÚ.

Prostredníctvom tejto správy a sprievodného pracovného dokumentu útvarov Komisie (SWD) s názvom Prehľad rozvoja kapacít a nedostatkov mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany Komisia poskytuje analýzu významného vývoja kapacít v oblasti reakcie v rámci mechanizmu UCPM v rokoch 2017 až 2024, ako aj výhľadové odporúčania týkajúce sa ďalších potrieb v oblasti kapacít a spôsobilostí. Cieľom je zabezpečiť, aby sa mechanizmus UCPM naďalej vyvíjal a zostal efektívnym zdrojom, na ktorý sa môžu vnútroštátne orgány spoľahnúť pri mimoriadnych udalostiach, a zároveň v širšom kontexte prispieť k realizácii Stratégie únie pripravenosti.

Dynamická panoráma rizík a hrozieb, ktorým je Európa vystavená, už núti mechanizmus UCPM prispôsobovať nástroje, ktoré má k dispozícii, nepredvídaným okolnostiam a pomáhať členským štátom a štátom zúčastneným na mechanizme UCPM spôsobmi, ktoré sa ešte pred desiatimi rokmi považovali za nemysliteľné. V širšom strategickom rámci únie pripravenosti môže mechanizmus UCPM a na konkrétny účel tejto správy aj kapacity v oblasti reakcie, ktoré má k dispozícii, konkrétne a operatívne prispieť k proaktívnejšiemu, lepšie koordinovanému a rozšírenému prístupu k európskemu krízovému riadeniu.

V tejto správe sa preto uvádza rad odporúčaní pre ďalší pokrok, pokiaľ ide o kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM. Odporúčania vychádzajú z priloženého pracovného dokumentu útvarov Komisie a jeho analýzy súčasnej panorámy rizík a hrozieb, dohodnutých predpokladov plánovania v rámci vypracovaných únijných scenárov katastrof, poznatkov získaných z nedávnych prípadov nasadenia mechanizmu UCPM a vývoja operačnej kapacity v oblasti reakcie za posledné roky.

3. Odporúčania pre kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM

Prvý súbor odporúčaní v tejto správe sa týka zoskupenia ECPP, druhý súbor sa zaoberá kapacitami v oblasti reakcie v rámci systému rescEU a tretí súbor sa zaoberá širšími odporúčaniami, ktoré pomáhajú posilniť kapacitu mechanizmu UCPM reagovať na katastrofy. Cieľom týchto odporúčaní je spoločne ďalej rozvíjať kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM a prispieť tak k posilneniu schopnosti EÚ reagovať na krízy. Závery správy obsahujú zhrnutie odporúčaní.

a) Odporúčania pre európske zoskupenie v oblasti civilnej ochrany (ECPP)

i) Odstraňovanie nedostatkov v oblasti kapacít

Zoskupenie ECPP je založené na dvoch pilieroch: i) zabezpečenie kvality prostredníctvom certifikačného systému s cieľom zaistiť dodržiavanie noriem mechanizmu UCPM pri operáciách reakcií; ii) väčšia predvídateľnosť, pokiaľ ide o dostupnosť kapacít v oblasti reakcie v prípade aktivácie UCPM. Zoskupenie ECPP pozostáva z modulov, iných kapacít v oblasti reakcie (vrátane zásielok núdzovej pomoci) a kategórií expertov. Sú to všetky vnútroštátne kapacity, ktoré sa členské štáty a štáty zúčastnené na mechanizme

UCPM dobrovoľne na jeden rok alebo viac rokov zaviazali nasadiť v prípade aktivácie mechanizmu UCPM. Ako jeden z ústredných pilierov kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM predstavuje zoskupenie záväzok členských štátov k solidarite v prípade katastrof. **Nasadenie zoskupenia ECPP tvorí v** priemere **približne 1/4 kapacít nasadených počas aktivácií mechanizmu UCPM** (pozri obrázok 10 v pracovnom dokumente útvarov Komisie, strana 32). Silnejšie zoskupenie ECPP by zabezpečilo, aby v čase krízy solidarita medzi členskými štátmi a zúčastnenými štátmi zostala zdrojom sily EÚ. Cieľom ďalej uvedených odporúčaní je podporiť koordinovaný prístup k plneniu novo revidovaných kapacitných cieľov zoskupenia ECPP ďalším stimulovaním záväzku kapacít členských štátov voči zoskupeniu ECPP.

Z porovnania kapacít zaregistrovaných v zoskupení ECPP s novo revidovanými kapacitnými cieľmi uvedenými v priloženom pracovnom dokumente útvarov Komisie (pozri prílohu 1 k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, strana 45) vyplynulo niekoľko nedostatkov. **Kapacity leteckého hasenia lesných požiarov** sú stále nedostatočne zastúpené, pokiaľ ide o zaregistrované kapacity zoskupenia ECPP, pričom moduly založené na vrtuľníkoch úplne chýbajú. Určité typy **lekárskych kapacít** predstavujú pre zoskupenie takisto výzvu. Potrebné sú najmä mobilné laboratóriá biologickej bezpečnosti a tímy špecializovanej starostlivosti, pričom len jedna kapacita podstupuje certifikáciu oproti ôsmim kapacitám stanoveným v cieli. Zatiaľ čo dve kapacity lekárskej zdravotníckej evakuácie (MEDEVAC) podstupujú certifikáciu, aby splnili kapacitný cieľ zoskupenia ECPP, MEDEVAC a MEDEVAC vysoko infekčných pacientov naďalej predstavujú pre mechanizmus UCPM trvalý nedostatok, keďže kombinácia existujúcich kapacít systému rescEU a plánovaných kapacít zoskupenia ECPP stále nedosahuje kapacitu MEDEVAC uvedenú v širšom cieli týkajúcom sa odolnosti voči katastrofám č. 4 „Reagovať – zvýšiť kapacity v oblasti reakcie mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany“, ktorým sa stanovujú výkonnostné ciele pre kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM (pracovný dokument útvarov Komisie, strany 26 – 28).

Najnovšími kapacitnými cieľmi zoskupenia ECPP sa do zoskupenia ECPP pridal aj celý rad nezastúpených kapacít. V rámci zoskupenia ECPP by sa malo vyčleniť viac kapacít v oblasti reakcie na **prípady znečistenia morských, pobrežných a vnútrozemských vôd**. Tieto nové nedostatky sú v súlade so všeobecne zložitejšími katastrofami, na ktoré má mechanizmus UCPM reagovať. Patria sem aj kapacity v oblasti reakcie, ako sú **mosty a výroba elektrickej energie, a jednoznačne sú potrebné logistické a dopravné kapacity. V** ďalších dobrovoľných záväzkoch členských štátov a zúčastnených štátov by sa mala týmto zisteným nedostatkom udeliť priorita.

ii) Posilnenie koordinácie medzi členskými štátmi a zúčastnenými štátmi s cieľom aktívne sledovať kapacitné ciele

Rozhodnutie o ponuke a registrácii kapacít v zoskupení ECPP je stále plne v kompetencii členských štátov a zúčastnených štátov. Tento dobrovoľný proces je prirodzenou súčasťou zoskupenia ECPP a mal by sa zachovať. **Koordinovaným úsilím o zvýšenie pokrytia kapacitného cieľa prostredníctvom zdrojov zoskupenia ECPP by** sa však **posilnila kapacita v oblasti reakcie mechanizmu UCPM** a zároveň by sa čo najefektívnejšie využili zdroje členských štátov a zúčastnených štátov a Komisie, ktoré sú potrebné na ponúkanie, certifikáciu a registráciu kapacity v zoskupení ECPP.

V dôsledku nových ambicióznych kapacitných cieľov pre zoskupenie ECPP stanovených vo vykonávacom rozhodnutí Komisie (EÚ) 2025/704 klesla súčasná úroveň dosiahnutia kapacitných cieľov z ~31 % na ~15 % stanovených kapacitných cieľov. Je to spôsobené najmä celkovým kvantitatívnym nárastom konfigurácie zoskupenia ECPP, ako je uvedené v nových cieľoch. Požadovaný kapacitný cieľ sa zvýšil v priemere o 160 % v každej existujúcej kategórii kapacity. Výrazne sa zvýšil aj počet rôznych typov

kapacít uvedených v cieľoch, a to z 37 na 50 rôznych typov kapacít. Tento rozdiel by sa mal považovať za dočasný, kým členské štáty a zúčastnené štáty zosúladia svoje ponuky s cieľmi zoskupenia ECPP a ponúkané kapacity podstúpia proces certifikácie.

Koordinácia s členskými štátmi a zúčastnenými štátmi a medzi nimi pri dosahovaní týchto cieľov by mohla priniesť významné výhody, pretože by členským štátom a zúčastneným štátom umožnila prijímať informovanejšie rozhodnutia o tom, ktoré kapacity majú uprednostniť vo svojich ponukách pre zoskupenie. Regionálne diskusie o plánovaných ponukách zoskupenia ECPP môžu poskytnúť príležitosti na rozdelenie nákladov prostredníctvom **vývoja nadnárodných modulov a podporiť vyváženejšie geografické rozloženie** príslušných typov kapacít v **oblasti mechanizmu UCPM** v závislosti od miestneho/regionálneho rizikového profilu.

Komisia môže takisto aktívne podporovať koordinovanejšie plnenie kapacitných cieľov mechanizmu UCPM prostredníctvom rôznych opatrení, ako je stimulovanie registrácie potrebných typov kapacít a využívanie existujúcich fór na podporu koordinácie medzi členskými štátmi a zúčastnenými štátmi. Komisia by mohla organizovať diskusie na existujúcich fórach, ako je expertná skupina Komisie pre kapacity a iné technické prostredia, ako aj Výbor pre civilnú ochranu, s cieľom **podporiť výmenu informácií o plánovaných ponukách zoskupenia ECPP**. Tieto diskusie by mohli byť štruktúrované buď podľa kategórie kapacity, alebo podľa nebezpečenstva. Mohli by vychádzať z existujúcich politických cieľov, ako je napríklad cieľ Únie týkajúci sa odolnosti voči katastrofám č. 4 „Reagovať – zvyšovanie kapacít v oblasti reakcie mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany“, v ktorom sú vymedzené kategórie kritických kapacít, a z vypracovaných scenárov katastrof, v ktorých sa poskytujú cenné poznatky týkajúce sa kapacít (prehľad súčasného plnenia cieľa týkajúceho sa odolnosti voči katastrofám č. 4 je uvedený v pracovnom dokumente útvarov Komisie v oddiele 3.b na strane 23).

Diskusie na regionálnej úrovni o možných registráciách zoskupenia ECPP by takisto umožnili vnútroštátnym orgánom usilovať sa o rozumné geografické rozdelenie kapacít zoskupenia a zároveň identifikovať príležitosti na vytvorenie nadnárodných modulov, ktoré by rozdelili bremeno udržiavania kapacít medzi viac zainteresovaných strán. Začatie a pokračovanie diskusií by bolo pre Komisiu nízkonákladovým spôsobom, ako podporiť koordinovanejší prístup k dosiahnutiu kapacitných cieľov stanovených vo vykonávacom rozhodnutí Komisie (EÚ) 2025/704[1].

Koordinácia týkajúca sa registrácií zoskupenia ECPP by takisto pomohla určiť obmedzenia prístupu zoskupenia ECPP. Ciele, ktoré nie je možné pokryť prostredníctvom zoskupenia ECPP napriek koordinácii medzi členskými štátmi a zúčastnenými štátmi, by sa mohli riešiť priamo pomocou systému rescEU alebo iných nástrojov, ako je spolupráca so súkromným sektorom alebo tretími krajinami.

iii) Posilnenie adaptačných grantov

Posilnený systém adaptačných grantov pre zoskupenie ECPP by mohol prispieť k dosiahnutiu nesplnených kapacitných cieľov.

Členské štáty a zúčastnené štáty, ktoré ponúkajú vnútroštátne kapacity zoskupeniu ECPP, sú oprávnené požiadať o adaptačné granty zoskupenia ECPP, ktorými sa poskytuje finančná podpora na opravy

[1] **Odporúčanie Komisie 2023/C 56/01 z 8. februára 2023 o cieľoch Únie týkajúcich sa odolnosti voči katastrofám**
C/2023/400.

a modernizáciu, čím sa zlepšuje pripravenosť a výkonnosť ponúkaných kapacít počas nasadzovania mechanizmu UCPM. Od ich zavedenia sa ročne udelili adaptačné granty v priemernej výške 4 – 5 miliónov EUR. Zatiaľ čo vnútroštátne orgány sú naďalej zodpovedné za náklady na zriadenie a udržiavanie vnútroštátnych kapacít, ktoré zaregistrovali v zoskupení, EÚ zabezpečuje, aby sa zaregistrované kapacity mohli účinne nasadzovať a využívať v medzinárodnom kontexte.

V súčasných hodnotiacich kritériách pre udeľovanie adaptačných grantov zoskupenia ECPP sa zohľadňuje, či návrh **adaptačného grantu prispieva k dosiahnutiu nesplneného kapacitného cieľa mechanizmu UCPM**. Zvýšenie dôrazu na toto kritérium počas procesu hodnotenia by bolo pre členské štáty, ktoré sa uchádzajú o adaptačné granty, stimulom, aby vo svojich ponukách pre zoskupenie ECPP uprednostnili nesplnené kapacitné ciele.

Posilnenie rozpočtu programu adaptačných grantov by Komisii umožnilo pokračovať v podpore členských štátov a zúčastnených štátov, ktoré sprístupňujú vnútroštátne kapacity na nasadzovanie mechanizmu UCPM.

iv) Stimulovanie ponúk zoskupenia ECPP a nasadzovanie

V prípade aktivácie mechanizmu UCPM sú nasadené kapacity zoskupenia ECPP oprávnené na 75 % mieru spolufinancovania oprávnených nákladov spojených s prepravou a prevádzkou danej kapacity. Hoci je táto miera spolufinancovania výhodná v porovnaní s nezaregistrovanými kapacitami, na ktoré sa počas nasadenia mechanizmu UCPM vzťahuje len 75 % miera spolufinancovania nákladov na prepravu danej kapacity (a nie prevádzkových nákladov), miera spolufinancovania zoskupenia ECPP by sa mohla upraviť tak, aby ešte viac motivovala k registrácii kapacít. **Zvýšením financovania prepravy a prevádzky kapacít zoskupenia ECPP až na 100 %** by sa posilnila dôvera členských štátov a zúčastnených štátov ponúkať zoskupeniu ECPP ďalšie kapacity tým, že by sa odstránila neistota spojená s nákladmi na nasadenie prisľúbených kapacít prostredníctvom mechanizmu UCPM v budúcnosti. Táto úprava podmienok spolufinancovania by motivovala k budúcim ponukám pre zoskupenie a k nasadzovaniu, čím by sa členské štáty povzbudili k tomu, aby zoskupeniu poskytli viac svojich vnútroštátnych kapacít a aby ich nasadzovali.

b) Odporúčania pre systém rescEU

Systém rescEU je druhým pilierom kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM. Rýchlo sa etabloval ako operačný prostriedok, pričom v rokoch 2019 až 2024 bol nasadený v 231 prípadoch (pozri obrázok 18 v pracovnom dokumente útvarov Komisie na strane 40). Poskytovala sa ním podpora pri záchrane životov pri najrôznejších katastrofách, od uvoľňovania rezerv v súvislosti s ruskou útočnou vojnou proti Ukrajine až po zemetrasenie v Turecku a Sýrii v roku 2023 a pandémiu ochorenia COVID-19, ako aj pravidelné nasadzovanie kapacít leteckého hasenia lesných požiarov počas sezón európskych lesných požiarov.

i) Viacúčelové kapacity a kapacity na rôzne použitie a špecializovaná podpora

Ako sa analyzuje v priloženom pracovnom dokumente útvarov Komisie (strany 8 – 15), možno očakávať, že v budúcnosti bude systém rescEU požiadaný o pomoc pri čoraz väčšom počte a viacerých typoch mimoriadnych udalostí. Hoci nemusí byť reálne pokračovať vo vytváraní rezerv v systéme rescEU v množstvách stanovených v katastrofických scenároch vypracovaných v rámci mechanizmu UCPM, táto analýza scenárov spolu s operačnými skúsenosťami z nedávnych aktivácií mechanizmu UCPM môže slúžiť

ako usmernenie pre **dvojstrannú stratégiu budúceho rozvoja systému rescEU** zameranú konkrétne na doplnenie zaregistrovaných kapacít zoskupenia ECPP.

Po prvé, aj keď treba mať na pamäti strategický význam kapacít prispôsobených konkrétnym mimoriadnym udalostiam, pozornosť **by sa mala venovať viacúčelovým kapacitám a kapacitám na rôzne použitie,** ktoré môžu poskytnúť podporu pri najrôznejších scenároch. Ak je to možné, vhodnejšou možnosťou by boli kapacity, ktoré sa dajú zapožičať a vrátiť na použitie pri iných mimoriadnych udalostiach. Kapacity poskytujúce postihnutému obyvateľstvu základné služby, ktoré sú narušené v dôsledku mimoriadnej udalosti, stále ponúkajú vyšší stupeň operačnej univerzálnosti, pretože sa zameriavajú na zabezpečenie relatívne pevného súboru potrieb postihnutého obyvateľstva, než kapacity, ktoré sa zameriavajú na konkrétne nebezpečenstvo. Povodne, konflikty, lesné požiare, zemetrasenia, rozsiahle nútené vysídľovanie obyvateľstva a iné mimoriadne udalosti vedú k tomu, že veľké množstvo ľudí potrebuje **prístrešie, energiu, telekomunikácie a primeranú zdravotnú starostlivosť**, ako aj **kapacity súvisiace s dopravou** na prepravu tohto tovaru alebo samotných postihnutých ľudí. Výrazné investície do kapacít v oblasti reakcie na úrovni EÚ, ktoré spĺňajú tieto potreby, predstavujú zaručenú hodnotu.

Mimoriadne udalosti veľkého rozsahu, ako napríklad veľké zemetrasenie, môžu rýchlo vyčerpať vnútroštátne kapacity a minúť príslušné rezervy. Zo skúseností z mimoriadnych udalostí menšieho rozsahu, ako sú napríklad povodne, takisto vyplýva, že trhy v okolitých oblastiach sa môžu rýchlo vyčerpať, čo komplikuje zásobovanie postihnutého obyvateľstva potrebnými vecami. Dobre umiestnená strategická rezerva všeobecne potrebných kapacít na kontinentálnej úrovni môže pomôcť využiť veľkosť Európy v boji proti katastrofám vnútroštátneho rozsahu, čo umožní členským štátom a zúčastneným štátom zamerať viac svojich zdrojov na rozvoj kapacít špecifických pre ich konkrétny rizikový profil.

Týmito opatreniami sa zabezpečuje, aby sa pomoc rýchlo dostala k väčšej časti postihnutého obyvateľstva, a uvoľnili sa koordinačné kapacity počas mimoriadnej udalosti. Uvoľnené koordinačné kapacity na úrovni EÚ a členských štátov by sa mohli lepšie zamerať na nasadenie špecializovaných kapacít špecifických pre daný typ mimoriadnej udalosti, ktoré môže byť ťažšie identifikovať a nasadiť v rámci vnútroštátnych systémov.

Po druhé v scenároch vypracovaných v rámci mechanizmu UCPM sa naznačuje aj potreba **súbežne pokračovať v identifikácii a rozvoji kľúčových špecializovaných kapacít**, ktorých rozvoj v potrebných množstvách na vnútroštátnej úrovni nie je nákladovo efektívny. Najvýznamnejšími príkladmi, ktoré sa v posledných rokoch úspešne realizovali v súlade s týmto prístupom v úzkej koordinácii medzi členskými štátmi a zúčastnenými štátmi a Komisiou, sú kapacity leteckého hasenia lesných požiarov a rozvoj kapacít v súvislosti s CBRN. Pri prípadnom budúcom rozvoji takýchto kapacít sa bude naďalej využívať táto úzka koordinácia. Iniciatíva mechanizmu UCPM zameraná na tvorbu scenárov prináša rôzne náznaky potenciálnych budúcich potrieb v ďalších **oblastiach súvisiacich s CBRN** alebo v oblasti **špecializovanej lekárskej odbornosti** pre konkrétne nebezpečenstvá vrátane liečby vojnových zranení a/alebo hromadných nešťastí.

ii) Proaktívne posilňovanie

Značná časť rozpočtu mechanizmu UCPM (3,2 miliardy EUR v rokoch 2019 – 2024) sa investovala do rozvoja kapacít, ktoré členské štáty a zúčastnené štáty a Komisia považovali za dostatočne kritické na to, aby si vyžadovali posilnenie na úrovni EÚ nad rámec pripravenosti jednotlivých členských štátov. Vzhľadom na vyvíjajúcu sa panorámu rizík a nebezpečenstiev by tieto **investície do systému rescEU mali**

pokračovať a mali by sa podľa možnosti **posilniť,** aby mechanizmus UCPM mohol v budúcnosti podporovať členské štáty a zúčastnené štáty počas rozsiahlych mimoriadnych udalostí, ktoré presahujú vnútroštátne kapacity.

Platnosť súčasných grantov na zriadenie a udržiavanie rezerv v systéme rescEU sa skončí v roku 2027, keď sa skončí súčasné obdobie viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027. Ak sa neposkytnú finančné prostriedky na udržanie existujúcich rezerv v systéme rescEU, zriadené rezervy by zanikli alebo by sa prestali využívať a významné investície vynaložené počas ich vývoja by sa stratili. Patria sem strategické rezervy na prístrešie, núdzovú výrobu energie a CBRN a zdravotnícke potreby, ako aj kapacity leteckého hasenia požiaru, ktoré sa od roku 2019 každoročne sprístupňujú.

Lietadlá na hasenie lesných požiarov, ktoré sú k dispozícii v rámci prechodnej kapacity systému rescEU, sú obzvlášť závislé od predvídateľného financovania, keďže tieto lietadlá sú každoročne k dispozícii na obdobie lesných požiarov, kým nebude dostupná stála flotila hasičských lietadiel systému rescEU.

Kapacity v súčasnom zložení boli zriadené prevažne reaktívnym spôsobom na riešenie prebiehajúcich alebo hroziacich mimoriadnych udalostí v jednom členskom štáte/zúčastnenom štáte alebo vo viacerých členských štátoch/zúčastnených štátoch. Preto sa väčšinou čerpali buď hneď pri ich zriadení, alebo v priebehu jedného roka po ich zriadení. Schopnosť mechanizmu UCPM rýchlo prijímať vykonávacie akty, udeľovať granty a následne obstarávať materiál a vybavenie pre členské štáty na zriadenie rezerv v systéme rescEU dokazuje prispôsobivosť systému. Kľúčom k fungujúcemu systému zvládania katastrof je síce prispôsobivosť, ale reakčný prístup musí byť doplnený lepším myslením do budúcnosti a kultúrou proaktívnej pripravenosti, aby bolo možné čeliť výzvam novej panorámy rizík a hrozieb v Európe.

Hoci mechanizmus UCPM a jeho zainteresované strany pochopili potrebu kapacít v oblasti reakcie na úrovni EÚ nad rámec tých, ktoré poskytujú vnútroštátne systémy, konsenzus o koncepcii strategických kapacít v oblasti reakcie na úrovni EÚ sa dosiahol až po tragických lesných požiaroch v Portugalsku v roku 2017 a po sezóne lesných požiarov v roku 2018, ktoré postihli severnú Európu. V prípade dodatočných kapacít, ako sú zdravotnícke/CBRN rezervy a rezervy na prístrešie, sa tento model zopakoval dvakrát, pričom dodatočné finančné prostriedky z Nástroja Európskej únie na obnovu boli k dispozícii počas pandémie COVID-19 v roku 2020 a po návrate vojny do Európy v roku 2022, aby sa umožnilo reakčné prijímanie právnych aktov, ktoré by umožnili rozvoj rezerv v systéme rescEU na pokrytie naliehavých potrieb. Tento prístup je nákladný a menej účinný, pretože si vyžaduje obstaranie materiálov a odborných znalostí pod časovým tlakom alebo v období vysokého celosvetového dopytu, ako to bolo počas pandémie COVID-19.

Proaktívne posilňovanie systému rescEU ako rezervy kapacít v oblasti reakcie na úrovni EÚ je priamo v súlade s kľúčovým opatrením 26 Stratégie únie pripravenosti, v ktorom sa vyzýva na posilnenie existujúcich rezerv v systéme rescEU v kombinácii s identifikáciou ďalších kľúčových kapacít na možný rozvoj na úrovni EÚ. V záujme účinného posilnenia rezerv v systéme rescEU by sa mal rozvoj uskutočňovať komplementárnym spôsobom s rozvojom iných iniciatív, ako je zoskupenie ECPP, pričom by sa mali využiť príslušné výhody na čo najúčinnejšie využitie zdrojov.

Na zvládnutie budúcich výziev v súvislosti so zmenou klímy a geopolitickým vývojom je potrebné, aby sa pri mechanizme UCPM zužitkovali skúsenosti získané pri vytváraní systému rescEU. Aby systém **rescEU** naplnil svoj potenciál ako strategická kapacita v oblasti reakcie, **musí byť vytvorený ešte pred vznikom mimoriadnych udalostí.** Ako sa zdôrazňuje v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie,

vďaka výstupom iniciatívy zameranej na tvorbu scenárov po konzultácii s členskými štátmi poskytol mechanizmus UCPM informovaný prehľad kapacít potrebných na reakciu na 16 najnaliehavejších rizík, ktoré boli predmetom analýzy.

iii) Doplnenie po nasadení

Významná časť rezerv systému rescEU už bola nasadená v súvislosti s pandémiou COVID-19, zemetrasením v Turecku v roku 2023 a ruskou útočnou vojnou proti Ukrajine. Hoci vysoký dopyt podčiarkuje význam rezerv v systéme rescEU na úrovni EÚ, v dôsledku nedostatku finančných prostriedkov a zjednodušených mechanizmov na doplnenie vyčerpaných zásob sa znižuje spoľahlivosť úsilia o vytváranie rezerv v rámci systému rescEU v budúcnosti.

Pri vysokom tempe nasadzovania rezerv, ktoré je znázornené v pracovnom dokumente útvarov Komisie (strany 39 – 41), viaceré z kľúčových rezerv vytvorených v reakcii na potreby vyplývajúce z pandémie COVID-19 alebo ruskej útočnej vojny proti Ukrajine nemajú dostatok finančných prostriedkov na obnovenie ich plnej prevádzkovej hodnoty. Celkový počet generátorov, ktoré sú stále k dispozícii v rámci zriadených „kapacít núdzového zásobovania energiou“ v systéme rescEU, bol vo februári 2025 2 564 generátorov z celkového počtu 5 630 pôvodne obstaraných. Napriek značnému počtu generátorov v systéme rescEU, ktoré sú stále k dispozícii, z ďalšej analýzy vyplynulo, že 98 % z nich má malý výkon a dokážu dodávať elektrinu len domácnostiam. V súčasnosti neexistujú zásoby stredne veľkých generátorov, ktoré by boli schopné zabezpečiť dostatok energie pre kritickú infraštruktúru, ako sú nemocnice. Pokiaľ nebudú k dispozícii ďalšie finančné prostriedky a zásoby generátorov nebudú doplnené, nasadenie energetickej kapacity zo systému rescEU na podporu príslušnej infraštruktúry je prakticky nemožné.

Rezervy na dočasné prístrešie v rámci systému rescEU čelia podobným výzvam. Kapacity, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii, a kapacity, ktoré sa ešte obstarávajú, sú pre maximálne 9 000 osôb, čo je o jeden rád menej, ako je dolná hranica potrebnej kapacity prístrešia stanovená v iniciatíve zameranej na tvorbu scenárov.

Napriek tomu, že sa uznala dôležitosť udržiavania strategických zásob kritických položiek pripravených na podporu členských štátov a zúčastnených štátov počas veľkých mimoriadnych udalostí, rozpočtové obmedzenia ovplyvňujú dostupnosť týchto zásob. Vzhľadom na predchádzajúce nasadenia by stav núdzových generátorov elektrickej energie a rezerv na prístrešie bol pre členské štáty a zúčastnené štáty, ktoré by potrebovali pomoc pri ďalšej veľkej mimoriadnej udalosti, prospešný len v obmedzenom rozsahu.

Ak sa očakáva, že zásoby a v širšom zmysle rezervy v systéme rescEU poskytnú rýchlu pomoc v prípade potreby, ich **operačná pripravenosť by sa mala po ich nasadení rýchlo obnoviť.** To zahŕňa rozpočtový záväzok pravidelne obnovovať poškodené vybavenie a dopĺňať vyčerpané zásoby. Tým by sa posilnila strategická úloha systému rescEU ako piliera pripravenosti mechanizmu UCPM a zabránilo by sa riziku reaktívnych *ad hoc* nákupov na úrovni EÚ.

iv) Dočasné predbežné rozmiestnenie na účinné nasadenie

Členské štáty môžu požiadať o pomoc vo forme dočasného predbežného rozmiestnenia kapacít v oblasti reakcie. Táto možnosť je o to dôležitejšia, že Európa musí čeliť výzvam vyplývajúcim z dynamickej panorámy rizík a hrozieb. Väčšou flexibilitou v súvislosti s predbežným rozmiestnením kapacít v oblasti reakcie by sa posilnilo úsilie mechanizmu UCPM v oblasti pripravenosti.

Aj keď nie vždy je možné presne predvídať nasadenie kapacít vzhľadom na nepredvídateľnú povahu mimoriadnych udalostí, pre ktoré sa zriaďujú, existujú kapacity, pri ktorých môže agilnejšie využívanie **predbežných opatrení nasadenia výrazne zvýšiť účinnosť prostriedkov**.

Napríklad lesné požiare ponúkajú osobitnú príležitosť na kombináciu kapacít a spôsobilostí mechanizmu UCPM v prospech členských štátov a zúčastnených štátov ešte pred tým, ako ku katastrofe dôjde. Mechanizmus UCPM disponuje kapacitami v oblasti reakcie na podporu členských štátov a zúčastnených štátov v boji proti lesným požiarom a zodpovedajúcou situačnou informovanosťou a analytickými kapacitami na predpovedanie, v ktorých regiónoch Európy sa s najväčšou pravdepodobnosťou budú lesné požiare pravidelne vyskytovať. V prípade potreby by členské štáty a zúčastnené štáty mohli prostredníctvom mechanizmu UCPM aktívnejšie využívať dočasné predbežné rozmiestnenie s cieľom zvýšiť účinnosť rozmiestnenia kapacít. Predbežné nasadenie kapacít by sa uskutočnilo v úzkej koordinácii s príslušnými orgánmi civilnej ochrany a na základe žiadosti o pomoc. Mohla by sa zohľadniť aj proporcionalita súvisiacich prevádzkových nákladov.

v) Zvýšenie účinnosti nasadenia rezerv zo systému rescEU

Systém rescEU bol vytvorený na pomoc postihnutým členským štátom a zúčastneným štátom v situáciách, keď vnútroštátne kapacity nedokážu poskytnúť dostatočnú alebo účinnú pomoc. Hlavnou uplatňovanou zásadou je, že primárnym mechanizmom činnosti v rámci mechanizmu UCPM zostáva vyjadrenie solidarity na vnútroštátnej úrovni. Systémom rescEU sa poskytuje pomoc v prípadoch, keď celkové existujúce kapacity na vnútroštátnej úrovni a kapacity, ktoré členské štáty vopred prisľúbili zoskupeniu ECPP, nie sú schopné zabezpečiť účinnú reakciu.

V praxi to znamená, že dostupnosť vnútroštátnych kapacít členských štátov a zúčastnených štátov na reakciu na žiadosť o pomoc sa musí určiť skôr, ako sa zvážia dostupné rezervy v systéme rescEU. To môže viesť k zbytočným oneskoreniam pri poskytovaní pomoci postihnutému obyvateľstvu. Po búrke Éowyn v januári 2025 bolo podľa odhadov 710 000 domácností postihnutých výpadkami elektrickej energie, pričom päť dní po búrke bolo v krajine stále postihnutých viac ako 133 000 objektov. Hoci Dánsko a Luxembursko boli schopné reagovať na žiadosť o pomoc piatimi generátormi, k mobilizácii dostupných generátorov z rezerv v systéme rescEU, ktoré zodpovedali potrebám, došlo nakoniec až po tom, ako členské štáty a zúčastnené štáty vyhlásili nedostatok použiteľných vnútroštátnych kapacít na splnenie žiadosti Írska.

V snahe o efektívnejší mechanizmus UCPM by preto centrum ERCC malo mať možnosť **vybrať si najrýchlejšie dostupnú a najúčinnejšiu kapacitu v oblasti reakcie**. Zjednodušenie procesov šetrí čas, najmä v prípade typov kapacít, ktorými sa reaguje na rýchlo sa vyvíjajúce katastrofy, ako sú napríklad scenáre CBRN alebo lesné požiare.

vi) Zjednodušenie mier spolufinancovania pre systém rescEU

V súčasných mierach spolufinancovania nasadenia rezerv zo systému rescEU sa rozlišuje medzi nákladmi na dopravu a prevádzkovými nákladmi, pričom 100 % nákladov na dopravu je možné získať späť z finančných prostriedkov EÚ a 75 % prevádzkových nákladov na kapacity leteckého hasenia požiarov je oprávnených na financovanie zo systému rescEU. Zvyšných 25 % prevádzkových nákladov na nasadenie kapacít leteckého hasenia lesných požiarov v rámci EÚ hradí hostiteľský alebo žiadajúci členský štát alebo zúčastnený štát. V oboch prípadoch je možné financovať z prostriedkov EÚ až 100 % prevádzkových nákladov. Patria sem náklady na kapacity zriadené na reakciu na „riziká s nízkou pravdepodobnosťou a vysokým vplyvom“ a prípady, keď sa systém rescEU nasadzuje mimo EÚ.

Diferenciácia mier spolufinancovania podľa typu mimoriadnej udalosti v praxi spôsobuje, že administratívne postupy súvisiace s mimoriadnou udalosťou sú v porovnaní s príslušnými nákladmi zbytočne zložité. Z prehľadu grantov zo systému rescEU vyplýva, že prenájom rezervy v systéme rescEU na letecké hasenie lesných požiarov na požiarnu sezónu v roku 2024 sa pohybuje v rozmedzí 1 – 1,5 milióna EUR, pričom granty na zriadenie príslušnej zodpovedajúcej rezervy v systéme rescEU sa odhadujú na 100 miliónov EUR. Náklady na nasadenie a prevádzku rezervy na letecké hasenie lesných požiarov počas požiarnej sezóny v roku 2024 možno odhadnúť na 400 000 EUR za týždeň prevádzky. Uplatnenie príslušných mier spolufinancovania na dopravu a prevádzku znamená, že hostiteľská alebo žiadajúca krajina musí sama pokryť náklady na nasadenie v priemernej výške 64 000 EUR (16 %). Väčšina nákladov na sprístupnenie rezervy na úrovni EÚ spočíva v počiatočnom poskytnutí danej rezervy, nie v jej prevádzke.

Rozdielne miery financovania prevádzkových nákladov nemajú v praxi vplyv na rozhodnutie o aktivácii mechanizmu UCPM a systému rescEU. V kontexte prebiehajúcej mimoriadnej udalosti, ktorá hrozí preťažením vnútroštátnych kapacít, sa pozornosť sústreďuje na rýchle obmedzenie vplyvu nebezpečenstva aktiváciou dostupných zdrojov bez ohľadu na mieru financovania. V porovnaní s počiatočnými nákladmi na zriadenie rezervy a celkovými nákladmi na nasadenie rezervy pri mimoriadnej udalosti je časť prevádzkových nákladov, ktorá nie je spolufinancovaná, marginálna a nemá praktický význam.

Zjednotením oprávnených mier financovania prepravy a prevádzky rezerv v systéme rescEU na 100 % a odstránením rôznych pravidiel pre rezervy na riziká s nízkou pravdepodobnosťou a vysokým vplyvom by sa zjednodušila administratívna záťaž pre všetky strany zapojené do mimoriadnej udalosti, čím by sa zefektívnila podpora, ktorú mechanizmus UCPM poskytuje členským štátom a zúčastneným štátom.

vii) Zjednodušenie obstarávania

V článku 12 ods. 3b rozhodnutia č. 1313[2] sa Komisii umožňuje v prípade potreby priamo nadobúdať, prenajímať si, zabezpečovať formou lízingu alebo inak zmluvne zabezpečovať kapacitu, ale vyžaduje si to prijatie príslušného vykonávacieho aktu, v ktorom sa stanoví kapacita a množstvo, ktoré sa má obstarať. Napriek možnosti prijať vykonávací akt v rámci postupu pre naliehavé prípady má tento administratívny krok potenciál výrazne oneskoriť obstarávanie o niekoľko týždňov, čo môže mať vplyv na prevádzku.

Počas rozsiahlych mimoriadnych udalostí, ako je ruská útočná vojna proti Ukrajine alebo pandémia COVID-19, ponúka mechanizmus UCPM členským štátom a zúčastneným štátom možnosť spojiť svoje potreby obstarávania kritických kapacít do väčších dávok, ktoré sa dajú nakúpiť rýchlejšie, ako by to dokázali jednotlivé členské štáty alebo zúčastnené štáty samostatne. Toto slúži na ochranu členských štátov a zúčastnených štátov pred globálnym nedostatkom a dynamickými výkyvmi cien tým, že sa spojí kúpna sila a zabráni sa konkurencii medzi členskými štátmi a zúčastnenými štátmi. Nedostatok veľkokapacitných generátorov a osobných ochranných prostriedkov v počiatočných fázach vojny Ruska proti Ukrajine a pandémie COVID-19 poukazuje na dynamickú povahu globálneho trhu počas rozsiahlych mimoriadnych udalostí. Odstránenie požiadavky na vykonávací akt počas priameho obstarávania by Komisii umožnilo rýchlo konať s cieľom zabezpečiť potrebnú kapacitu skôr, ako celosvetový dopyt prevýši ponuku alebo sa dramaticky zvýšia ceny. **Zjednodušenie postupu priameho obstarávania by umožnilo využiť plný potenciál tohto nástroja mechanizmu UCPM**.

[2] Rozhodnutie - 2013/1313 - SK - EUR-Lex

Komisia by mohla využiť aj širšie možnosti spoločného obstarávania, ktoré sa poskytujú v článku 168 ods. 3[3] revidovaného nariadenia o rozpočtových pravidlách EÚ prijatého v septembri 2024. Podľa nového nariadenia by Komisia mohla podporovať viaceré členské štáty tým, že by pôsobila ako ústredný nákupný orgán pre členské štáty, ktoré si želajú obstarať podobné zariadenia, čím by využila úspory z rozsahu na získanie lepších cien pre členské štáty a zároveň podporila obstarávanie kompatibilných zariadení.

c) Širšie úvahy o rozvoji kapacít v oblasti reakcie

Hoci sú uvedené odporúčania špecifické pre rezervy zoskupenia ECPP alebo rezervy v systéme rescEU, tieto odporúčania sa týkajú všetkých nástrojov kapacít v oblasti reakcie a ich cieľom je podporiť rozvoj kapacít v oblasti reakcie mechanizmu UCPM zo systémového hľadiska. To zahŕňa zameranie sa na zmeny relevantné pre systém rescEU aj zoskupenie ECPP, ako aj užšie prepojenie so zainteresovanými stranami, ktoré sú v súčasnosti na periférii činností mechanizmu UCPM alebo mimo nich.

i) Prístup k rozvoju kapacít založený na výkonnosti

Keďže sa rozšírili kapacitné nástroje, ktoré sú k dispozícii na nasadenie v rámci mechanizmu UCPM, začal mechanizmus UCPM merať svoj pokrok pri plnení kapacitných potrieb prostredníctvom cieľov založených na výkonnosti. Zatiaľ čo ciele zoskupenia ECPP založené na kapacite sú naďalej relevantným nástrojom na formovanie konfigurácie zoskupenia ECPP, cieľmi týkajúcimi sa odolnosti voči katastrofám sa v rámci cieľa č. 4 (Reagovať – zvýšiť kapacity v oblasti reakcie mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany) zaviedli výkonnostné ciele, ktoré zahŕňajú všetky možnosti nasadenia v rámci mechanizmu. To poskytuje ucelenejší prehľad o celkovej úrovni pripravenosti mechanizmu UCPM v kľúčových oblastiach. Prístup merania pokroku v rozvoji kapacít prostredníctvom ukazovateľov výkonnosti by sa mal naďalej uplatňovať a rozširovať. Úsilie o pokrytie nedostatočných kapacít by sa v budúcnosti malo zamerať na kombinovaný účinok všetkých nástrojov mechanizmu UCPM vrátane zoskupenia ECPP, systému rescEU, súkromného trhu a v prípade potreby priameho obstarávania v danej oblasti pripravenosti. Neustálym monitorovaním a **analyzovaním kapacít mechanizmu UCPM ako celku** a ich porovnávanie s kontextom, v ktorom sa mechanizmus UCPM nachádza, sa zabezpečí, že mechanizmus UCPM využije najvhodnejšiu kapacitu v oblasti reakcie na účinnú podporu členských štátov a zúčastnených štátov počas mimoriadnych udalostí.

ii) Kapacity mechanizmu UCPM na doplnenie vnútroštátnych kapacít v celej Európe

Kapacity a nedostatky uvedené v tejto správe sa obmedzujú výlučne na kapacity v rámci zoskupenia ECPP a systému rescEU. EÚ nemá prehľad o ďalších existujúcich vnútroštátnych kapacitách v členských štátoch a zúčastnených štátoch. Chýbajúci celoúnijný prehľad vnútroštátnych kapacít je vlastný oblasti, v ktorej má EÚ len podpornú právomoc. Rozsiahle mimoriadne udalosti, ako napríklad pandémia COVID-19, preukázali, že v **konkrétnych prípadoch môže prehľad špecifických vnútroštátnych kapacít zohrávať významnú úlohu pri zvyšovaní celkovej účinnosti mechanizmu UCPM** (napríklad v prípade lôžok na jednotkách intenzívnej starostlivosti alebo dostupnosti oddelení popálenín). Pri rešpektovaní primárnej úlohy vnútroštátnych orgánov pri zvládaní katastrof by schopnosť mechanizmu UCPM rýchlo podporiť členské štáty a zúčastnené štáty v prípade potreby mohla byť ešte lepšia pri intenzívnejšej výmene informácií o dostupnosti kľúčových vnútroštátnych kapacít vrátane zásob. Informovanosť celej EÚ o kľúčových zásobách je mimoriadne dôležitá pre implementáciu stratégie EÚ pre vytváranie zásob, ako sa predpokladá v kľúčovom opatrení č. 9 v rámci oddielu 2 – Odolnosť životne dôležitých spoločenských

[3] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2024/2509 z 23. septembra 2024 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Únie (prepracované znenie).

funkcií — Stratégie únie pripravenosti. Hoci by sa výmena informácií mohla obmedziť na konkrétne okolnosti, metodiky a postupy tejto výmeny údajov pripravené vopred by mechanizmu UCPM umožnili v prípade potreby rýchlo rozšíriť výmenu údajov a primerane reagovať.

iii) Zraniteľné skupiny

V cieľoch týkajúcich sa odolnosti voči katastrofám, podporených jedným z kľúčových horizontálnych odporúčaní z iniciatívy zameranej na vytváranie scenárov v rámci mechanizmu UCPM, sa zdôrazňuje potreba inkluzívneho prístupu k civilnej ochrane, ktorým sa zabezpečí, že pri mimoriadnej udalosti sa na nikoho nezabudne. Kapacity poskytujúce služby postihnutému obyvateľstvu musia systematicky zvažovať, ako budú uspokojené potreby zraniteľných skupín obyvateľstva, ako sú špecifické vekové skupiny alebo osoby so zdravotným postihnutím. Kapacity nasadené v rámci aktivácie mechanizmu UCPM podľa definície pôsobia pri rozsiahlej mimoriadnej udalosti, ktorá sa týka veľkého počtu ľudí vrátane osôb so špeciálnymi potrebami. Splnenie týchto potrieb by sa malo naďalej vhodným spôsobom zohľadňovať pri rozvoji kapacít v oblasti reakcie, a to aj v ich stálych operačných postupoch a pri odbornej príprave a cvičeniach. Povinnosťou a záväzkom mechanizmu UCPM je **zohľadňovať potreby zraniteľných skupín počas núdzových operácií a** zabezpečiť, aby boli kapacity prispôsobené rôznym potrebám postihnutého obyvateľstva vrátane osôb so zdravotným postihnutím.

iv) Medziodvetvové situačné povedomie o centre ERCC

Mechanizmus UCPM má k dispozícii širokú škálu nástrojov na monitorovanie a predvídanie globálneho vývoja a na vytváranie informačných produktov pre svoje zainteresované strany počas mimoriadnych udalostí. Jednou z najnovších udalostí je vytvorenie globálneho situačného systému (GSS), v ktorom sú zhromaždené viaceré informačné zdroje do jedného interaktívneho informačného panelu založeného na GIS. V kombinácii so službou riadenia mimoriadnych situácií (CEMS) a jej monitorovacími platformami pre konkrétne nebezpečenstvá, ktoré môžu monitorovať napríklad povodne, lesné požiare a suchá, centrum ERCC už využíva značné množstvo informácií. Tieto možnosti poskytujú užitočné zdroje pre zainteresované strany mechanizmu UCPM a prispievajú k jeho prevádzkovej efektívnosti.

Zatiaľ čo kritické služby, ako je energetika a doprava, sa na úrovni EÚ alebo na vnútroštátnej úrovni monitorujú v rámci jednotlivých sektorov, v **súčasnosti neexistuje spoločné situačné povedomie, v ktorom by sa kombinoval prehľad viacerých sektorov s nebezpečenstvami v reálnom čase, čo by pomohlo posúdiť potenciálne vplyvy na európskej úrovni**. Správy o závažnom narušení infraštruktúry sa do centra ERCC dostanú len prostredníctvom orgánov civilnej ochrany postihnutej krajiny alebo prostredníctvom verejných správ v médiách. Centrum ERCC by malo ďalej podporovať členské štáty pri zvládaní medzisektorových dôsledkov kríz a zintenzívniť túto podporu, a to na základe posilneného plánovania a komplexnejšej analýzy a situačného povedomia. Tým by sa priamo podporovalo kľúčové opatrenie 3 Stratégie únie pripravenosti – Posilniť centrum ERCC – a kľúčové opatrenie 25 – Zriadiť krízové koordinačné centrum EÚ. Prvým krokom k integrovanejšiemu prístupu by bolo začlenenie neutajovaných aktuálnych údajov od vnútroštátnych orgánov civilnej ochrany do systému GSS. Toto začlenenie by bolo vzájomne prospešné pre centrum ERCC aj vnútroštátne orgány civilnej ochrany a mechanizmu UCPM by poskytlo spoločný situačný prehľad na európskej úrovni. V dôsledku toho by sa posilnené centrum ERCC systematicky zapájalo do existujúcich sektorových monitorovacích systémov, aby sa zvýšila jeho situačná informovanosť, a zároveň by mohlo poskytovať informácie o možných narušeniach kritických služieb členským štátom a zúčastneným štátom.

v) Zváženie scenárov konfliktu/vojny

Hlavným cieľom mechanizmu UCPM bolo zmierniť účinky prírodných alebo havarijných rizík na obyvateľstvo a životné prostredie. Panoráma rizík a hrozieb sa však zásadne zmenila v dôsledku ruskej útočnej vojny proti Ukrajine. Hoci sa očakáva, že frekvencia tradičných aktivácií mechanizmu UCPM bude pokračovať v dôsledku rastúcich dôsledkov zmeny klímy, ako sa uvádza v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie, je takisto potrebné, aby mechanizmus UCPM ďalej rozvíjal svoju úlohu pri ochrane občanov v Európe počas konfliktov a situácií vyžadujúcich obranu.

Je potrebné posilniť civilno-vojenskú koordináciu, **a to nad rámec koordinácie jednotlivých činností v núdzových situáciách a smerom k holistickému prístupu, ktorým sa vytvoria komplexné opatrenia civilno-vojenskej pripravenosti, ako sa predpokladá v rámci kľúčového opatrenia č. 22 v časti týkajúcej sa civilno-vojenskej spolupráce Stratégie únie pripravenosti**. Iniciatívou scenárov sa zdôraznil význam rozvoja tohto vzťahu a riešenia pretrvávajúcich koordinačných výziev s cieľom zabezpečiť, aby jednotlivé zložky štátnej správy spolupracovali na ochrane obyvateľstva pred nebezpečenstvom, najmä v prípade konfliktov.

Zohľadnenie scenárov konfliktov a vojen s cieľom podporiť užšiu civilno-vojenskú koordináciu pri krízovom riadení môže slúžiť ako východisko pre širší rozvoj noriem dvojakého použitia pri technológiách, ktorými sa v možných prípadoch zabezpečí návratnosť investícií pre oba sektory.

Mechanizmus UCPM by mal systematicky čerpať ponaučenia z ruskej útočnej vojny proti Ukrajine, a to aj prostredníctvom jeho procesu „využívania získaných poznatkov“. Mohli by sa tým podporiť prípravné akcie v rámci vnútroštátnych systémov zvládania katastrof pre prípadné podobné scenáre v budúcnosti. Zahŕňa to aj identifikované poznatky ukrajinských orgánov pre zvládanie katastrof a civilnú ochranu o tom, ako národný systém a mechanizmus UCPM čo najlepšie pripraviť na konflikt.

Je potrebné prehodnotiť a preskúmať existujúce kapacity v oblasti reakcie a **možnosti** ich **nasadenia** s cieľom určiť ich potenciálny prínos **pre podporu civilného obyvateľstva počas konfliktov alebo vojny**. Kapacity, ktoré sa opierajú o vojenský personál alebo vybavenie, môžu čeliť obmedzeniam, pokiaľ ide o ich nasadenie, alebo nedostupnosti kľúčových prvkov kapacít. Mnohé kapacity zamerané na podporu postihnutých osôb (napr. pátranie a záchrana, prístrešie, núdzové zásobovanie energiou, logistika a hasenie lesných požiarov) budú naďalej zohrávať dôležitú úlohu z hľadiska ich schopností, pričom im možno pomôže dodatočná odborná príprava zameraná na zvyšovanie povedomia o konflikte alebo osobné ochranné prostriedky či iné doplnkové vybavenie relevantné pre konkrétny konflikt. **Cvičenia EÚ zamerané na reakciu na krízy a pripravenosť**, ako aj výmeny na základe scenárov sú nevyhnutné na posilnenie kapacity mechanizmu UCPM v situácii konfliktu alebo vojny.

vi) Partnerstvá súkromného sektora

Súkromný sektor ako jedna z hlavných skupín zainteresovaných strán spoločnosti by sa mal považovať za silného potenciálneho partnera mechanizmu UCPM a pripravenosti EÚ v širšom zmysle. V prijatej Stratégii únie pripravenosti sa zdôrazňuje potreba zapojiť súkromné zainteresované strany do pripravenosti vo všetkých príslušných sektoroch. Význam tohto sektora pre mechanizmus UCPM, a najmä pre opatrenia v oblasti civilnej ochrany bol uznaný už v cieli týkajúcom sa odolnosti voči katastrofám č. 5 „Zabezpečiť – zaistiť spoľahlivý systém civilnej ochrany“, v ktorom sa vyzýva na **podporu partnerstiev so zainteresovanými stranami zo súkromného sektora na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni.** Činnosti subjektov súkromného sektora sa prelínajú s činnosťami štátnych orgánov riadenia núdzových situácií v každej fáze cyklu zvládania katastrof.

Rôznorodé spektrum zainteresovaných strán združených do „súkromného sektora“ sa premieta do takmer nekonečného množstva vzájomne výhodných vzťahov na operatívnej a strategickej úrovni. Preskúmanie a rozvoj týchto vzťahov ako trvalého prvku pripravenosti celej EÚ nemožno ponechať na *ad hoc* riešenia vytvorené počas mimoriadnej udalosti. Uvádzame niekoľko iniciatív, ktoré by sa mohli preskúmať s cieľom rozšíriť prepojenie medzi verejnými orgánmi zvládania katastrof a súkromným sektorom:

- **Formalizácia a rozšírenie možností, ktoré poskytujú súkromné darcovské centrá, ktoré budú sídliť v členských štátoch a ktoré budú členské štáty spravovať, a ktoré budú vykonávať kontrolu kvality darovaných položiek**, ako kapacity mechanizmu UCPM na sprostredkovanie súkromne darovanej pomoci orgánom postihnutej krajiny, ktorá bude vytvorená tak, aby zahŕňala dohody o darovaní vopred definovaného tovaru a množstva, čím sa skráti reakčný čas a predíde sa administratívnej práci pred samotným darovaním počas mimoriadnej udalosti.
- **Vypracovanie dohôd pre prípady mimoriadnych udalostí s príslušnými priemyselnými partnermi** pre mimoriadne udalosti s veľkým dosahom, ako sú pandémie alebo konflikty, ale aj v prípadoch atypických potrieb, ako sú žiadosti o použitie bagrov, kontajnerov alebo vyklápacích nákladných automobilov, na podporu kľúčového opatrenia č. 19 Únie pripravenosti v oddiele 4 – Vypracovať verejno-súkromné protokoly pre mimoriadne udalosti.
- **Zvýšená obojsmerná výmena informácií o nebezpečenstvách a rizikách medzi inštitúciami, akademickou obcou a súkromnými podnikmi** vrátane sektora poisťovníctva na podporu analýz pri zvládaní katastrof a zvýšenie povedomia o rizikách medzi civilným obyvateľstvom a súkromným sektorom v súlade s kľúčovým opatrením č. 21 Únie pripravenosti v oddiele 4 – Zriadiť Európske odborné centrum pre bezpečnosť výskumu.
- **Zlepšenie prístupu k technickým expertom** zo súkromného sektora na podporu iniciatív v oblasti pripravenosti a reakcie vrátane programu odbornej prípravy a cvičení mechanizmu UCPM.

Zvýšená integrácia zainteresovaných strán zo súkromného sektora do činností zvládania katastrof neznamená zníženie úlohy vlády. Cieľom užšej spolupráce so súkromným sektorom je zabrániť vykonávaniu paralelných činností v oblasti pripravenosti a reakcie a využiť všetky dostupné zdroje na spoluprácu pri predchádzaní katastrofám a zmierňovaní ich následkov, keď nastanú.

vii) Darcovské centrá

Ukázalo sa, že darcovskými centrami, ktoré umožňujú presmerovanie súkromnej materiálnej pomoci alebo materiálnej pomoci z tretích krajín postihnutému obyvateľstvu prostredníctvom mechanizmu UCPM, **sa účinne zvyšuje pridaná hodnota mechanizmu UCPM**, pričom tieto centrá udržiavajú dodatočné náklady na minimálnej úrovni a prinášajú administratívne úľavy orgánom prijímajúcej krajiny. Od začiatku vojny proti Ukrajine do apríla 2025 sa mechanizmu UCPM podarilo sprostredkovať tovar od súkromných spoločností a tretích krajín v hodnote takmer 15 miliónov EUR na Ukrajinu a do regiónu postihnutého vojnou. To sa dosiahlo zapojením Belgicka a Poľska ako hostiteľských krajín centier a grantmi na prevádzku centier v celkovej výške 3,5 milióna EUR.

V záujme lepšieho využitia logistických a administratívnych operácií a postupov mechanizmu UCPM a potenciálu externých darov v budúcnosti by sa mali odstrániť prekážky súčasného prístupu k centrám, čím by sa zvýšila prevádzková flexibilita. Vytváraním centier v rámci systému rescEU musia byť zriadené centrá v súčasnosti tematicky prepojené s existujúcimi kapacitami systému rescEU. Pokiaľ ide o reakciu na situáciu na Ukrajine, obmedzuje to položky smerované cez centrá do kapacít definovaných v rámci systému rescEU napriek tomu, že sú známe oveľa širšie potreby ukrajinských orgánov. Zriadené sektorové

centrá predstavujú úspešné pilotné projekty. **Vytvorenie iniciatívy centier do širšej kapacity, ktorou by sa zriadili všeobecné centrá, by umožnilo mechanizmu UCPM lepšie uspokojiť potreby postihnutej krajiny** a zároveň by to umožnilo nové spôsoby spolupráce so súkromným sektorom a podobne zmýšľajúcimi partnermi počas budúcich mimoriadnych udalostí.

Je dôležité, aby členské štáty a zúčastnené štáty, ktoré sú hostiteľmi a správcami centier, vykonávali kontroly kvality darov a riadili ich doručovanie a vykonávali kontroly kvality darovaných predmetov, čím sa zabezpečí vládny dohľad nad darmi, ktorý je základom mechanizmu UCPM.

viii) Vytváranie zásob

Vytváraním zásob sa zabezpečuje okamžitý prístup ku kritickému tovaru v prípade mimoriadnej udalosti. Tento prístup môže byť obzvlášť výhodný v prípade položiek, pri ktorých sa môže prudko zvýšiť celosvetový dopyt, ako je to v prípade osobných ochranných prostriedkov a liečiv počas globálnej pandémie. To isté môže platiť pre väčšie položky s dlhou dodacou lehotou a obmedzeným výberom dodávateľov, ako sú veľké generátory. Od svojho zriadenia rezervy v systéme rescEU prinášajú členským štátom a zúčastneným štátom úžitok v rôznych oblastiach a poskytujú základný tovar v množstvách, ktoré presahujú množstvo zvyčajne dostupné na vnútroštátnej úrovni.

Všestrannosť súčasných rezerv v systéme rescEU ďalej zdôrazňuje ich hodnotu v súvislosti s neistou budúcnosťou, pričom predchádzajúce aktivácie boli dôkazom toho, že aj obmedzený výber kategórií rezerv môže prispieť k operáciám reakcie počas prírodných katastrof, epidémií a konfliktov.

Súčasné rezervy v systéme rescEU sú obmedzené na základný tovar pre zdravotnícke reakcie a reakcie v súvislosti s CBRN, núdzovú výrobu elektrickej energie a možnosti poskytovania prístrešia a **malo by sa zvážiť ich rozšírenie o ďalšie položky, ktoré môžu pomôcť subjektom/orgánom zodpovedným za zvládanie katastrof poskytnúť okamžitú pomoc počas mimoriadnych udalostí**. V ideálnom prípade by sa vytváranie zásob malo sústrediť na veci, ktoré nepodliehajú skaze a ktoré sa dajú požičať a použiť pri rôznych mimoriadnych udalostiach.

Úsilie mechanizmu UCPM v oblasti vytvárania zásob predstavuje príspevok sektora krízového riadenia k širšej stratégii EÚ pre vytváranie zásob, ktorá sa v súčasnosti pripravuje na prijatie v júni 2025.

4. Záver

Mechanizmus UCPM predstavuje kapacitu v oblasti reakcie na úrovni EÚ v sektore zvládania katastrof v Európe. Od svojho vzniku sa jeho kapacity v oblasti reakcie rozrástli a prispôsobili potrebám členských štátov a zúčastnených štátov, na ktorých podporu je určený. Tento nepretržitý vývoj si vyžaduje záväzok Komisie a vnútroštátnych orgánov civilnej ochrany voči mechanizmu UCPM, ktorý je založený na solidarite medzi zúčastnenými krajinami.

Dôsledky dynamickej panorámy rizík a hrozieb, ktoré sú uvedené v rôznych prehľadoch rizík a v iniciatíve mechanizmu UCPM zameranej na vytváranie scenárov, potvrdzujú trend, ktorý sa prejavuje už počas aktivácie mechanizmu UCPM. Okrem aktivácií pri jednotlivých nebezpečenstvách s krátkym časom odozvy, ktoré tradične zamestnávajú orgány civilnej ochrany, sa mechanizmus UCPM žiada o podporu pri zložitejších mimoriadnych udalostiach. Konštelácie nebezpečenstiev a zraniteľností vedú k dlhotrvajúcim mimoriadnym udalostiam, ktoré sú podstatne zložitejšie a často majú ďalekosiahle účinky.

Kombináciou pochopenia výziev, ktoré stoja pred mechanizmom UCPM, a analýzy existujúcich kapacít v oblasti reakcie, ktoré má mechanizmus k dispozícii, sa v tomto dokumente uvádza séria odporúčaní zameraných na ďalší rozvoj kapacít v oblasti reakcie mechanizmu UCPM.

Pätnásť odporúčaní uvedených v tejto správe je rozdelených do skupín odporúčaní špecifických pre zoskupenie ECPP a pre systém rescEU ako dva piliere kapacity v oblasti reakcie mechanizmu UCPM, pričom tretia kategória zahŕňa odporúčania, ktoré nie sú priamo viazané na typ kapacity a skôr sa nimi podporuje rozvoj kapacity v oblasti reakcie v širšom zmysle.

Odporúčania pre európske zoskupenie v oblasti civilnej ochrany (ECPP):

i) Pracovať na odstraňovaní nedostatkov kapacít zoskupenia ECPP identifikovaných v tejto správe (napr. v oblasti hasenia lesných požiarov, kapacít záchrannej zdravotnej služby, prípadov znečistenia morských, pobrežných a vnútrozemských vôd, mostov, výroby elektrickej energie a dopravy a logistiky).
ii) Posilniť koordináciu s členskými štátmi a zúčastnenými štátmi a medzi nimi pri dosahovaní cieľov v oblasti kapacít.
iii) Posilniť financovanie grantov na adaptáciu.
iv) Motivovať k registráciám do zoskupenia ECPP zvýšením financovania počas nasadenia.

Odporúčania pre systém rescEU:

i) Zamerať budúci rozvoj kapacít predovšetkým na viacúčelové kapacity a kapacity na rôzne použitie (napr. prístrešie, elektrinu, telekomunikácie, zdravotnú starostlivosť, dopravu a logistiku) a v prípade potreby na doplnkové špecializované podporné kapacity (napr. v oblastiach súvisiacich s CBRN alebo špecializované lekárske odborné znalosti pre konkrétne nebezpečenstvá).
ii) Umožniť predvídateľné posilnenie rozpočtu na doplnenie po nasadení a presadzovať proaktívnejší prístup k rozvoju kapacít.
iii) Zvýšiť účinnosť nasadenia systému rescEU prostredníctvom rýchlejších rozhodnutí o nasadení a možností predbežného umiestnenia.
iv) Zjednodušiť miery spolufinancovania pri nasadzovaní rezerv v systéme rescEU a zefektívniť proces obstarávania.

Širšie úvahy o rozvoji kapacít v oblasti reakcie:

i) Pokračovať v používaní cieľov založených na výkonnosti pre budúci rozvoj kapacít mechanizmu UCPM.
ii) Zvážiť lepšiu výmenu informácií o dostupnosti špecifických vnútroštátnych kapacít s cieľom zvýšiť celkovú efektívnosť mechanizmu UCPM.
iii) Zlepšiť pochopenie potrieb zraniteľných skupín počas núdzových operácií.
iv) Ďalej zlepšovať medzisektorové situačné povedomie o centre ERCC.
v) Pri ďalšom rozvoji kapacít zvážiť scenáre konfliktu/vojny.
vi) V prípade potreby rozšíriť partnerstvá so súkromným sektorom vrátane rozvoja darcovských centier do širšej kapacity mechanizmu UCPM.
vii) Zvážiť vytvorenie širšej škály rezerv na reakciu na núdzové situácie.

Okrem toho keďže pripravenosť sa z výlučnej zodpovednosti subjektov/orgánov zodpovedných za zvládanie katastrof stáva **celospoločenskou záležitosťou**, sa mechanizmom UCPM môže podporiť tento vývoj smerom k celospoločenskému prístupu tým, že sektorom, ktoré sa touto témou začali zaoberať nedávno, prispeje svojimi odbornými znalosťami o pripravenosti. Na zvládnutie rastúcej zložitosti budúcich výziev bude musieť reakcia mechanizmu UCPM prekročiť tradičné kapacity v oblasti reakcie na mimoriadne udalosti v súlade s cieľmi Stratégie únie pripravenosti.